

სწოლის ფურცელი

სურათებიანი დამატება

მომხმობის № 223.

30 იანვარი 1904 წ.

ბაზეთის № 2509.

ღამნაშაპი

(მოთხრობა გურიის ცხოვრებიანი.)

— თეიმურაზ, შენი ქირიბე, ნუ გეწყინება და რა ვქნა, — მტერი გზი აღარ დაქ, უნდა წვილდე ერთი შინ: მენატრება დედ-მამა ნაშტარი... — მუდართ, გაუბედვადი ელაპარაკებო- და ქმარს გამხდარი პატარა ქალი.

თეიმურაზ ტახტზე გაშთითლი გაუნძრევლად მისწერებოდა ქერს და ხმას არ იღებდა. ქალი დაწოდა, გადა- აელო ატრუმლებული თვალები ქმარს და ისევ განავრძო:

— ხომ გაგიგონია, ორსულ ქალს ცალი ფეხი სამარეში უდგანაო და რაფერ მოგეტე ისე, რომ დედ-მამა არ განახო?... —

— ჰა, ჰა, ჰა! რაო? — გაღიხარხარა გაშთითლია ცაცმა, გაღმობდა ცოლს თავის ცივ, ცისფერ თვალებში და და-

ცინით მიუგო: — არა, იგი შეკვირვებს, რა პირით ჩივი, მგას რომ ჩივი? ამ ათ წე- ლშიაღმ წი ერთი თავე- კობალია დობადე, თვარა ხუთჯელ მუ- ცელი წაგისთა და არ მომკვდარხარ და ახ- ლა რეიზა გგონია, რომ მაინც დამაინც მოკეტები? ჩემის ახ- რით, რავარც გეკად- რება თავილიწვი- ლის ქალს, ახლაც ისე მოიქცევი: წაგისთება მაგიც...

— ოჰ, რაფერი მწა- რე ენა გაქ, თეიმუ- რაზ! რეიზა მიხატე- ბი მაშენათე ჩემს გვარს? მართალი ხარ, დანაშაული ვარ, რომ ვერ გავაჩინე სალი ბაღანაი და მუცე- ლიც წამიხთა ოთხ- ჯელ...

— ოთხჯელ კი არა — ხუთჯელ...

— ოთხჯელ; რეიზა უმატებ ერთს?

— აა, კილოვ ბე- დავ ლაპარაკს, სალა- პარიკო პირი გაქ? მე ვიცი ხუთჯელ მე- თქი, და ხუთჯელ იყო! — დაღირაილა თეიმურაზმა, ოღნავ წამოიწვია და ისევ გაწეა ტახტზე.

— თუ გინდა კი არა, ნამდვილათ ასე იყო; სად შენ და სად ბაღანაის დობადე: სად შეგებლია დამონებულს, დაგვარჯულს, დალუულს?!

— ყორაფერი ვარ, თუ გინდა, მარა მაშინ ხომ არ ვი- ყვი ამფერი? მაშინ რეიზა არ ჩიოდ მგას?..

— მაშინ, მაშინ?... ჩააჩემი ამ მაშენს! მაშინ ჩამო- მკილდე კისერზე, შენს მტერი არა კაცი მინდოა!..

— იმიხა ჩამოგეკდე, რომ მიყვარდი და ღმერთმა კი იცის, არც ახლა მძულხარ; მარა შენ თუ არ გინდოდი, რეი- ზა არ მითხარი, რეიზა დიდდვი ჩემი ცოლდა კისერზე? მარა პირი იქით შენ არ მითხარი პირველათ, რომ, თუ არ წამყო- ბი, თავს მვეიკლავო? ლეგორგერტ მიჩვენე: მარა აქის თქმაი კი არ მინდოდა, რაღა დროისა ახლა: რაცხა იყო — იყო; იმის თქმაი მინდოდა, რომ ოთხივეჯელ მუცელი ღმირე- ზით არ წამითე- ნია...

— ხუთჯელ მე- თქი!

— კაი, კაი, მასე იყოს, მარა მიზნე- ბქონდა ყოველთვის; ერთჯელ დდევი, ერთჯელ სიმინდის ზიდვამ წაწყინა, ერთ- ჯელ მახტელედა და იგი იყო, ერთჯელ მართალია გავამჯავ- რე, მარა შენი ბრა- ლიც ქე იყო...

— რა გითხარა, იტი? გულზე ნუ გა- მტკლავც! — თეიმუ- რაზ წამოაჯდა და თვა- ლების ბრალით და- ცინით განავრძო: — დიდი თავილი თავე- დილიწვილის ქალი რომ ბმხდები, იმი- ზა მაი დიდი გული რომ გაქ, მარა ჩემდა, ხომ იცი, მაი სულ ერთია? ჩემი ცოლი ხარ და მონა მორჩი- ლი უნდა იყო ჩემი. ფხზე გამაძრე მავერ და თბილი წყალი მიეცანე, დამბანე, სიმინდის ზიდვამ მა- წყინაო, აწი განჩივებ კიდეც, თვარა გო- რაკით სიმინდის ზი- დვა რ უნდა იყოს!

ღამე. — სურათი ტრეკეტის.

არა, რომ ჩამომითვალე — აგი-იგი-ავიო, თავე-კობალია რომ

მარტ. შურის ვინა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების სტოლში

შეინებულო ქალი მიიწია კვლისკენ, მიეყრდნა ბუზას და დალონგით უშასუბა:

— თავკობალიო... რა გქნა, ღმერთმა კი იცის, რომ მეც სალი მინდოდა, მარა ჩენი შვილი იგია; ჩემი სიბრალული თუ არ გაქ, ბალანაი მინც უნდა გეკლდებოდეს. რიგზა უშახი თავკობალის, ბალანის რა ბრალია?

— გამძაბე ფეხზე მალე, თავდლი შვილის ასულო, ბევრს ნუ ლაპარაკობ! თავკობალიი საკუთრათ შენია: ჩემი აფერი ურევია იმას! — მიუგო კოლს თავის გამოვანგებით ცმაყოლიმა და დაშვილებულმა თეიმურაზმა; ისე წამოწეა ლოგინზე და გაუწია ფეხები კოლს. კოლი შორილიად მიუახლოვდა, დააწყო ვახხა და ნელის ხმით განაგრძო:

— შვიდ თემში მისდღემი არ მიმიტანია მეუკელი და აგრ ალა ჩქარა შვიდი თევი იქნება; ღვთის წყალობით, ჯერ ბალანაი ცოცხალია, აწიცი იმედი მაქ, რომ ღმერთი მომხედღეს.

— რაც უნდა მოგხელოს, ან თავკობალი გეყოლება, ან წაიკითხება: მეტი შენგან აფერი გამუა, — უთხრა კოლს თემურაზმა თითის ქვეით.

— თხოვი შემოკლად ორივე მხრით კუხიანი, პაწაწინა ბავშვის მზავსი არსება.

— ოპო, მოძბნდა თავკობალიო! რა ამბავი, თავკობალავ? შეინებულმა ბავშვმა უგულოდ გადახედა მამას თავის ღიღორმას, უხალისო, უფერული თვალებით, შიგლი დედასთან და მოხეია ფეხებზე გრძელი, წერლი ხელები. დედამ მსწრაფლ გადააქცა ბავშვის თავზე ხელი, ცრემლიანის თვალებით აღარსინათ გაუღიმა და უთხრა:

— გესუმრება, ნუნავ, ბაბა: არ გეწყინოს; რიგზა მოი, შენი ჭირიმე წაი ისევ სახლი, მეც მუღა ეხლავე.

— აბა რა ჯარში გამოსაქნია მია თავკობალიო?... ოპ, თეიმურაზ! — უსაყვედურო ქალმა ქმარს და მიმართა შვილს: — გინდა რამე, ვეზხო?

— მალთა მშვიდა და შენი ნახვა უნდა, — მიუგო დედას ბავშვმა წერლის ხმით.

— ვერ ამოვაკვეთი ფეხი მე იმ მოლაზონს აქანა სიარულზე, ავი არ ვამივიდა მე თქვენთან!... — გაანხლდა ერთბაშად თეიმურაზ.

— წვედი, წვედი, მიუბრუნდა საჩქარათ შვილს ქალი და ორივე გასწიეს კარებისაკენ.

— შესაფერი დედა შვილი ხართ, შესაფერი! — მიახებო მათ დატინგი თეიმურაზმა, — მარა იმ დედაბუნის სერის გასკურბებო... წყალი, წყალი არ დაგვიწყდეს ფეხს სახანი!...

სალაო ხანი იყო. მზე გადაბრლიყო და უქანსკელ გამოსალმინის ღიღორივით უშუქებდა არე-მარეს თითქოს ნაღვლიან სხივებს. სოფლის ეკლესიაში გიამმა უქმის-ძალის რკვა. დედა-შვილი, ორივენი ჩამოვიდნენ კბეზე და გასწიეს სამხარტლო სახლისკენ. ორივეს დაღვრემილი, საბრალი შესახებობა ჰქონდა. ზარის ხმა არც ვაიგონა, ქალი მსკიპა, პირჯვარი გაათაფირა, „ღმერთო, შემიწყალო“

სათავად-ახსარო სკოლა ქუთაისში. მოსწავლენი დასვენების დროს კნოში.

ლე მე კოდილი, — წაიბრუნდა და შევიდა სახლის დერეფანში. თვალები აცრემლებული ჰქონდა. შევიდა თუ არა, მოწყვეტით დაეშვა ჯორკოზე და მიიფარა პირზე ორივე ხელი.

— ღმერთო, ღმერთო, როს მიბარებ ჩემ კოდილ სულს! — წარმოსთქვა მან ქეთინით. დაინახა თუ არა ბავშმა დედა ატირებულთ, შორათ ქვილილი.

— რა იყო, ფსო, შენ საკოდეგო, კილო დეიწყო შენმა ვეშვამა? — მიმართა იმას მოხუცებულმა, რომელიც უტდოდა დერეფანში.

— კილო, კილო, ჩემო მართა: ვერ დაბადეფო, ტყუილი მიწას ამძიმეფო, მაგიც წაიხედებო... რალა გქნა, მსურ რომ წამითხეს?...

— ბინწარაი მის პირს, იმ ყია-მყარალს!

— აბ მართა, აი მკლავს, რომ იგიც მართალია, ცაში მართალია: დასურ ვერ გავაჩნე ბალანაი, მარა რა ექნა მე უბედურმა... ოხ, ახლა რომ რამე მგორისრედელო...

— კი, კი, ღვთის წყალობით, ნუ გეშინია, დაჯდო აგერ, შევილოცე: ამ შუათ სალამოს უქმიძალეუ კია: იმიზა მევედი ახლა, კვერცხი რომ დამშობილ, დასაჯუნდ წველიტ,ქათამი მომიკრუნდა. ავი კილო აგერ დასაქარი მოვიტანე, ნატლიამ გამოიგზანა და შეგებეფა ძალიანი: თუ სკითეს მიახმ და დამიკრე, როს მევიდეფო. ეშინია, ხომ იცი შენის-თუ დახდა შინ.

— დადევი აგერ, შენი ჭირიმე, მერე წველიტ ოღაში, — მიუგო ფსომ მოხუცს და განაგრძო, — თავდლიშვილის ქალი ხარო, მკინის სულ. ნეტაი არ ვიყო, რათ მინდა; თავდ-შვილი დედ-მამა თუ მყავს, რა ვამიკეთა? აგერ ათი წელიწალი მიწეფოთა, ათი წელიწოდა არც ერთი არ მინახავს: აქასას რიგზა წახვეიო...

— ნეტაი შენი ღვთის მადლით დასურ არ წახოლოდი. გამოვარჩო აი მარგალიტასეთ ქალი, უღრმოვით დავაბერა: რიგზა იმ გავიწყდებთან? ალმასხან თავდლიშვილიზა აფერი სასახელია გოდორაძის მოყვრობა. ჩენი სალომე ყოფილიყო გუშამ იქით სალოტკავის მოსალოტკავათ და ეწინამ შეიტყო თურმე, დეიბარა, გამოკითხა შენი ამავეი, შენ რომ ყოლი-კის უხალად შენ ამბავს. სალომეს თხარობია: ძალი არ დაეფეს მის ბედსო, ყურბივლით სასუე ოჯახი აქო. კაკი ხაქს პაწია უხასითოგო. მარა მაინც იტარა თურმე დედაშენმა: დედა, ქვის გული კი არ ააქ: მართლა ახლონ ხანს არ უნახებარა...

ეწილენი. ტიპები ბერები ეწილებენ „მწვით დელო“თი, ახალგაზრდა ქალები კი — „მშობ“თი, და — „დომ“თი თუ ქალია. დანარჩენი ხალხი ბანს ახლენ მორიანად: „ჭე... ჭე... ჭე... ჭე... ჭე... ჭე... ჭე... ჭი... ჭი... ჭი... ჭი... ჭი...“ მახილთი. ვარკა რთი ცხურეზენ კუდს ტირაღიო, მგლთიარენი სხვადან ზურის სპეგვად, რის შემდეგაც, თუ ადრე, თავ-თავიანი სიფლებში მიდიან, თუ არა და იმავე სიფ-ვლებში მოგადენი არან პრისიფლენ სტუმრები დაითითონ და თავ-თავიანი ხალხი წიფენარს.

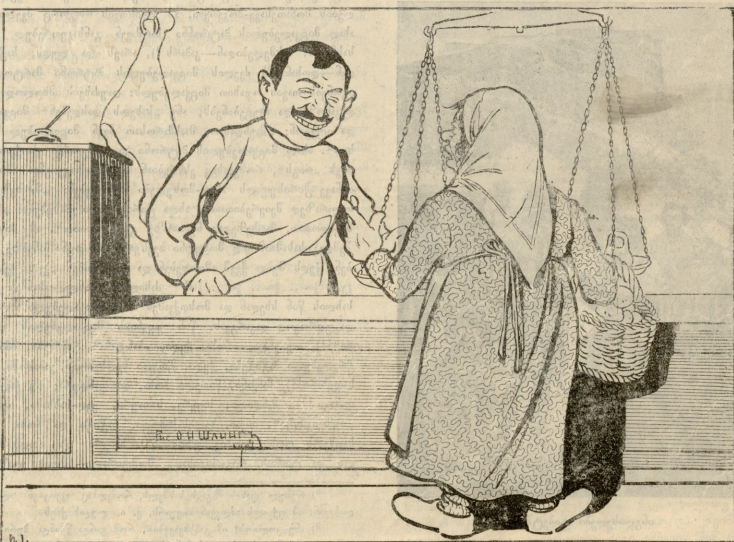
დღი თანამაო სავამის ხეესურები უწიობენ „გუდინ-შეგზარს“. ეგულა თავია ვარკა-წინ ანთებს ძღვერ გენდეს სხედისავე წინ მიანსურე ნავისკანს. სხელიდან გამოქითი სიმი ცალი მუგუზალი და იმით თავიანი ანებზე ხსავიენ „მურგვად წრეგის“: რიფა მემო-ზაჟენ, მეგუზლებს შორს ხეუმი სადმე სტუმორციან და თან შე-ტოლი სიტუების განსხვებენ: „დავლანარს წმ. ვითარცა, ხაბალო¹⁴“ კულისთო, რეშიგ არა მიაკუჭეს იუმი სხედისაი ხის მეტოთი, ქვის მე-ტოთი, თავისი მსიკე, თავისი შატყა, თავისი შათისშაბათოა. ბაღლები კი ამ დროს გენდეს-ბილდოთს იხრებს ცხურთან შედღისდრიან ვითომ და „გუდინანს დასკრავთ“. ამ კუდინარმაზე შემდეგი თქმულებაგ არის დაწინებილი ხეესურებში: „ერთ ბერ-დედა¹⁵“ ვოფილა. ჭეოლად ერთ შედლი-შეილი და იმ შეილი-შეილისად უთქომი ხალხს: „შენ ბერ-დე-და კუდინანს¹⁶“ და ამდამი ანსიტის მიანდროზე¹⁷ წიკვისო. ამ ბაღდს ამიტომ მუგო-ზე ეს ბერ-დედა და ერთ ბიძისად მიუ-კრავ, ბერ-დედას უთქომი შეილისა: მაც კურას ასრეთო და მავამად ჯამი-ასო და მამართოთი, კ ხელგონებზე¹⁸ მამართოთი. მოურთმი-გუ ეს ორთოვე იმ ბაღდს, მუდლოყავს ი ჯამში ნადბე დიაცს, გა-დამაზარს ხელ-გონებზე ცხესი მავიერ და ი ბიძიგ თან ცხურ-დავ და ანსიტის მიანდროზე¹⁹ წიკულა... ამიტომ ხეესურები ეწ-

მაკ-მადღერ კაცს ხმობად ეტყვი სხადმე: — რგრას ძირული ხო არ შადლოკო²⁰?!.. გუდინარბოთ, იციან ხეესურებმა, ხელ-გონებზე გადასდებან, თუ ციფა²¹, არ ჭევის და თუ ციფა ჭევის — ხო ც-ცათ წიკას ანსიტის მიანდროთი, მსხვევიისკენ, ეპიბევის მსარ-ევისკენია...
 ანუ სიმიტივის ხეესურები დიდ-შაბათიდან შეუდგებიან სილმე შხადებან. კუდინანს წინ კი დასტურები მიდიან ხატში და ლუდის ხარისის სიქის თადრავს იწეებენ. იმარგენ ხატის მიწვის ჭინა-ხუდს და იხიხივე მოვაღებია არიან გაუმასინძღდენენ ლუდი ეგულის, ეინგ კი ხატში მივა. დიდ-შაბათს ხალხიგ დაიწეებს დენს ხატში. თან მიავქს ქადა, „თითო ფუგ სანთლოა“ და არავი. ამ დამქს ხალხი ბურ-მარილებზე ატრავებს, დღიით კი იგულებს სკალ-ეგობი, იფურთხებს თავიანი ხევის ბერ-დაკანოზებზე მიერ ღუდიი სავ-სე კოლემა²²), სიადანგ მერე იღებენ თავიებით. ამ თავსენ სდვამენ ტაბლავზე²³; სხვა ტაბლავზე აწებენ ხორცს, ზურს, ეგულს. დაყვე-ნებენ თავიანი დეკანოზ-ხევის, რომელიც დაამწვალონების, აფერ-სებს სუფრას და შემდეგ ხალხი მემოუსხდება ამ სუფრას და ერთად ისინადებს ზარს. ჭამას ერთვის ეახურებულად ღუდ-არგვის სმა და ერთმანეთი დადებდლებს: „ამდროთა გადადებდლებასთო, საქართვე-ლოს გამინარსოთ, შისი გამინარსოთ, მოვარის გამინარსოთ, სხ-ხმელეთის დამდგემლათო, დამწევემთო, ბერე ალესება მავკავრასთო, დიდ დღე მავცესითო, შედლობით ვარკათ ვოფიოთ, ბედნიერობით, ქრისტე აზხევა — ჭიმიმარტადო“.

ორშაბათ დღით ხეესურები სტუმრებენ ხატის არე-მარეს და კულის ფანტელთი უბრუნდებიან თავიანი სიმუშოს, რომლისკენაც ხალხისთი იწეებს სანგრძლივ ღამითის მემწხურავ კახაფელის სუნი.
 ცნობის მონაცემები (დ. შავლაძისაგადა).

14) მიგოლორ.
 15) დიდე.
 16) არისთ.
 17) მ-ხვევიისკენ არის ეს ადგილი.
 18) ციფი.
 19) მიანდროზე.

20) იმ ღუდაცხვითიო.
 21) ციფი.
 22) პრევიზი ნიხი.
 23) დიდ ზამ წიკს სინზე.

დავდებდა. რა ამბავია, ვივარჯას სიორში 20 კმ თხოულობით? ესასიო. მიმანდი ქადაკის ღუნებში, თუ გეცნობთ, — იქ ათვად მოკარბოვეენ.